

(rajonas/miestas, mokykla)

_____ klasės (grupės) mokinio(-ės) _____

(vardas, pavardė)

LIETUVIŲ GIMTOJI KALBA

Testas

Mokyklinio brandos egzamino užduotis
(pagrindinė sesija)

2005 m. gegužės 25 d.

Trukmė – 2 val. (120 min.)

NURODYMAI

- Pasitikrinkite, ar egzamino užduoties sąsiuvinyje nėra tuščių lapų ar kitokio aiškiai matomo spausdinimo broko. Pastebėję praneškite egzamino vykdytojui.
- Rašykite **mėlynai rašančiu** parkeriu arba tušinuku aiškiai ir įskaitomai. Neaiškiai parašyti, pribraukti atsakymai bus vertinami 0 taškų. Koregavimo priemonėmis naudotis negalima.
- Atlikdami teksto suvokimo užduotį, į klausimus atsakykite glaustai, aiškiai ir tiksliai. Jei neprašoma cituoti, atsakymus formuluokite savais žodžiais. Jūsų atsakymai turi tilpti paliktose eilutėse.
- Atlikdami 2-ąją kalbos užduotį, atsakymus įrašykite užduoties apačioje pateiktoje lentelėje. Užduotyje galite pasižymėti pasirinktą atsakymą žyminčią raidę. Atitinkamoje lentelės skiltyje įrašykite tik galutinį atsakymą. **Bus vertinama tik tai, kas įrašyta lentelėje ATSAKYMAI.**

Linkime sėkmės!

VERTINIMAS TAŠKAIS

TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS	KALBOS UŽDUOTYS					TAŠKŲ SUMA
	1	2	3	4	Taškų suma	

Vertinimo komisijos pirmininkas _____
(parašas, v., pavardė)

Vertintojai (I): _____
(parašas, v., pavardė)

(II) _____
(parašas, v., pavardė)

I. TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS

Perskaitykite šį tekstą ir atsakykite į klausimus.

Juozas Marcinkevičius

„Nemalkite grūdų, skirtų sėjai!“

1 Šiais Šventojo Rašto žodžiais pokalbį apie tautos kultūrą pradedu neatsitiktinai, nes taupymas meno ir kultūros sąskaita mus nuves į pražūtį. Pradžioje – istorinis faktas. Pasaulyje nėra nė vienos tautos, kuri būtų išmirusi iš bado, tačiau daug tautų išnyko (arba – beveik išnyko) dėl to, kad joms trūko kultūros. Hunai, mongolai, ogūzai ir kiti kažkada valdė didžiąją Senojo pasaulio dalį. Tačiau šiandien jų liko tik saujelė, tik pavadinimai, vardai... Nors islandai, estai ir šiandien gyvi ir žinomi.

2 Dvasinės tautos vertybės jos išlikimui yra žymiai svarbesnės negu materialinės. Tai ypač svarbu šiandien, kai Lietuva peržengė Europos Sąjungos slenkstį. Mus užgrius senesnės, galingesnės, tūkstantmečius puoselėtų kultūrų (graikų, romėnų civilizacijų pagimdytos) tradicijos. Taip pat – agresyvioji amerikietiška „pop-kultūros“ banga. Ir neužmirškime, kad susidursime su aukštesne materialine kultūra. Jeigu neturėsime tvirtos dvasinės kultūros, lietuviškų tradicijų, paremtų atitinkamais finansiniais šaltiniais, ilgalaikėmis strateginėmis nuostatom, mus, lietuvius, ištiks mūsų giminaičių ir kaimynų – prūsų tautos likimas. Pavyzdys nesenas, akivaizdus ir, deja, labai skaudus.

3 <...> Juoba kad šiandien Lietuvos kultūra, menas yra nepavydėtinoje padėtyje. Nuolat auga šalies BVP, valdininkų algos, žadama didinti kitų profesijų atstovų atlyginimus, netgi – pensijas. Tik Kultūros ministerijos biudžetas neauga. O ir naudojamas jis ne visada racionaliai. Įvairūs festivaliai, renginiai, projektai, dažniausiai – pramoginio, vienadienio „popsinio“ pobūdžio, surija begales pinigų, bet neturi išliekamosios vertės. Tik lėšų švaistymu galima pavadinti prieš kurį laiką Trakų pilyje vieną vienintelį kartą pastatytą grandiozinį (kainavusį per milijoną litų) operos spektaklį. O šiemet „numarinti“ trys tęstiniai, daug kultūrai nusipelnę leidiniai – „Nemunas“, „7 meno dienos“, „Krantai“. Ir visa tai – lietuviško spausdinto žodžio atgimimo šimtmečio minėjimo metais!

4 Buvusi Švedijos kultūros ambasadorė Lietuvoje p. Gustafson neseniai per televiziją pareiškė, kad švedams apie Lietuvos dvasią nieko nesako net, pavyzdžiui, O. Koršunovo, E. Nekrošiaus spektakliai, nes jie pastatyti pagal W. Shakespeare'ą ar kitus užsienio autorių kūrinius. Anot jos, Lietuvos kultūrą gali reprezentuoti lietuviški romanai ar pjesės. Reikia keisti kultūros rėmimo kryptį. Svarbu, ne kiek užsienio knygų išversta į lietuvių kalbą, o kiek lietuvių autorių romanų ar pjesių išversta į kitas kalbas. Išsilavinimas, žinojimas dar nėra tautos kultūra ir dvasia. Tik patys Lietuvos menininkai, turintys savo, nuo slavų, lotynų, germanų skirtingą mentalitetą, gali sukurti savitą, todėl – ir kitiems įdomų meną. Pavyzdys: islandų literatūra ir garsiausias jos atstovas Nobelio premijos laureatas H. Laksnesas. Visos jo knygos – tik apie Islandiją, jos dabartį ir istoriją.

5 Dabar apie konkretesnius, materialesnius, „programinius“ dalykus. Jau minėjau apie tautinio meno prioritetą. O menas yra pirmiausia menininkai, kūrėjai. Jeigu jie neberašys knygų, muzikos, netapys paveikslų – jokio meno nebus. Tam reikia talento. Taigi – ne kiekvienas gali tai daryti. (Nors seimūnu, politiku, netgi – vidutiniu verslininku demokratinėje visuomenėje gali tapti bet kas.) Tad tikruosius „dievo pateptuosius“ reikia gerbti ir saugoti.

6 Norėdamas kurti, menininkas turi gyventi ir valgyti, išlaikyti šeimą, butą ir pan. Tam reikia pinigų. Kūryba ir tarnavimas kokioj nors kontoroj ar firmoj yra sunkiai suderinami dalykai. Todėl reikia sudaryti sąlygas menininkams dirbti <...> Valdžia tai lyg ir daro – skiria Valstybines stipendijas. Gaila, kad jų neužtenka įdomiems sumanymams realizuoti. Reikėtų padidinti jų skaičių.

7 Verslo žmonės irgi galėtų remti meną. Žinoma, ne visai už dyką. Reikėtų sudaryti sutartis – ilgesniam laikui – kokiam nors projektui (romanui, simfonijai, paveikslų ciklui) realizuoti. Meno žmogus turėtų iš ko gyventi – ir dirbtų. Rėmėjų išgarsintų reklama – knygose, spektaklių afišose, programose. Tokia – kultūrinė – filantropija turi būti mažiau apmokestinama negu parama vienkartiniais renginiams – festivaliams, „alaus“ ir „sargio“ šventėms, Eurovizijos turams.

8 Dalį lėšų kultūrai galima būtų skirti netiesiogiai, per kitus biudžeto straipsnius. Pasaulyje, bent jau Europoje, priimta, kad vietos kultūros įstaigas (bibliotekas, mokyklas, kultūros namus) šefuoja ten įsikūrę kariniai daliniai. Mūsų armija irgi galėtų tai daryti. Tiesa, jau teko girdėti apie atskirus atvejus, kai kariai remontuoja mokyklas, bibliotekas. Bet tai turi tapti ne atskirų entuziastų reikalu, o apskaičiuota ir KAM aprobuota, privaloma sistema.

9 Tad supraskime, kad ne ekonominis, o intelektualinis potencialas nulems lietuvių tautos vietą Europoje, netgi – jos išlikimą. Ne pinigų gausa, o tais pinigais paremtų meno kūrėjų darbų vieta visuomenėje, kiekis, kokybė...

10 Turime nuostabių liaudies dainų, unikalią medžio drožybą, K. Donelaičio „Metus“, A. Baranausko „Anykščių šilelį“, M. K. Čiurlionio paveikslus ir muziką... Tai negi savo ainiams mes ruošiamės palikti „Mango“ dainas ar – geriausiu atveju – J. Erlicko ir J. Ivanauskaitės kūrybą? Su tokiu palikimu, atsiprašant, mūsų vaikaičiai tikrai neatlaikys intelektualinio Europos krūvio, pinigais paremtos amerikietiško „popso“ naštos. Mes jau šiandien vykdome tautos dvasinį genocidą, nes taupome meno, kultūros sąskaita. Kiekvienas litas, nusuktas, neduotas kultūrai, yra sumaltas grūdas, kuris turi būti skirtas sėjai. Neignoruokime tūkstantmečiais egzistuojančios Šventojo Rašto išminties!

11 Ir dar vienas aspektas. Reikia nugalėti „kultūrinio nevisavertiškumo“ kompleksą, kad mūsų menas neįdomus išrankiems užsieniečiams. Mūsiškių kūrėjų parodos, koncertai užsienyje liudija priešingą vaizdą. Tik reikia keisti kryptį. Mažiau rūpintis užsienio autorių vertimais į lietuvių kalbą, o finansuoti mūsų romanų, pjesių vertimus į pagrindines Europos kalbas. Taip pat – mažiau rūpintis užsienio garsenybių kvietimais į mūsų operas ar kitas scenas, o pasistengti, kad geriausi mūsų artistai pasirodytų Europos scenose. Juk sąlygos tam darosi palankios. Vis daugiau jaunų žmonių puikiai moka užsienio kalbas. Tad gali susipažinti su kūrinių originalais. Na, o lietuvių kalba Europoje, deja, mažai žinoma. <...>

12 Jeigu žmogus gali laisvai nukakti į Prancūziją, Italiją, Kanarų salas – tai kas jiems kliudo apsilankyti Milano „La Scaloje“, Paryžiaus „Comedie-Francaise“ ar Luvre? Ten visur jis pamatys užsienio artistus, paveikslų originalus, o ne reprodukcijas. Taigi atėjo metas Europai pateikti savo geriausius literatūros, dailės, muzikos pavyzdžius. Prioritetų keitimas būtinas. Nemalkime grūdų, skirtų sėjai, tačiau ir nelaikykite jų aruoduose ar klėtyse, bet – sėkime! Tik tada jie sudygs, augs, brės, duos derlių...<...>

2004 m.

Klausimai

1. Suformuluokite teksto temą.

(2 taškai)

2. Kokia pagrindinė problema svarstoma tekste? Suformuluokite ją klausimo forma.

(2 taškai)

3. Kurio pagrindinio tikslo – įtikinti, informuoti ar sudominti skaitytoją – siekiama šiuo tekstu? Atsakymą argumentuokite aptardami teksto kalbinės raiškos priemones.

(2 taškai)

4. Kodėl, autoriaus manymu, Lietuvai šiandien ypač svarbios dvasinės vertybės?

(1 taškas)

5. Kokius tris veiksnius, galinčius lemti tautos išnykimą, įvardija autorius 2-oje pastraipoje?

1. _____

2. _____

3. _____

(3 taškai)

1–5 klausimų taškų suma (10)

		Čia rašo vertintojai	
		I	II
6. Atidžiai perskaitykite 3-ią pastraipą. Nurodykite du dalykus, dėl kurių autorius kritikuoja šiandienos kultūros politiką?			
	(2 taškai)		
7. Kuo, autoriaus manymu, lietuvių menas galėtų būti įdomus kitų šalių žmonėms?			
	(1 taškas)		
8. Ką autorius siūlo laikyti kultūros rėmimo prioritetu?			
	(1 taškas)		
9. Kokias kultūros paramos formas siūlo autorius?			
	(3 taškai)		
10.1. Atidžiai perskaitykite 11-ą pastraipą. Su koku tautinio meno vertinimu autorius nesutinka?			
	(1 taškas)		
10.2. Kokį argumentą autorius pateikia?			
	(1 taškas)		
11. Paaiškinkite pavadinimo prasmę.			
	(2 taškai)		
12. Nurodykite teksto žanrą.			
	(1 taškas)		
13.1. Kuriam funkciniam stiliui priskirtumėte šį tekstą?			
	(1 taškas)		
13.2. Atsakymą argumentuokite.			
	(2 taškai)		
14. Kritiškas skaitytojas nuolat vertina skaitomų tekstų teiginius: kai kuriems pritaria, kai kuriems yra linkęs prieštarauti. Suformuluokite vieną teksto mintį, kuriai pritariate arba kurią norite paneigti, ir pateikite savo argumentus.			
	(2 taškai)		

6–14 klausimų taškų suma (17)

Taškų suma (27)		
-----------------	--	--

Teksto suvokimo užduoties taškų suma (27×2)		
--	--	--

II. KALBOS UŽDUOTYS

1. Padēkīte trūkstamus skrybos ženklus.

Maironio poezija tam tikrais laikotarpiais yra daugiau negu poezija daugiau negu žodžiai negu posmai ji tampa veiksniu. Tada žmonės nejaučia ar net negalvoja kad jie deklamuoja ar gieda tekstą. Tai tampa jų viešumos kalba tam tikru aktu ar apeiga susiejančia juos su tautos istorija bei atmintimi. Maironis labiau nei kas kitas turi tokios žmonės ir istoriją vienijančios galios kuri kartais tarytum užmiega ir laukimą valandą pabunda pašoka pažadinta įvykių.

Didelė poezija turi keistą savybę joje rodos tai atsiranda tai vėl išnyksta prasmės kurios tarsi neišreikštos žodžiais tačiau iškyla skaitant deklamuojant giedant. Vėlesnės kartos neretai jų tų prasmių ieško ir jau neranda nes jos buvo ne vien žodžiuose. Šalia teksto atsiveria kitokių prasmių laukai. Tokiu būdu daugelis Maironio eilėraščių sukaupia aplink save arba tarsi sugeria aplinkos istorijos tautos atmintį tarsi kažkas juose įrašo vis naujus ir naujus kartų patyrimus. Tauta ima save atsiminti deklamuodama ir giedodama teikdama prasmę tam kas yra daugiau nei tekstas ar žodžiai. Štai V. Kudirkos Tautiška giesmė nebūtų tobulas eilėraštis bet tapęs himnu jis sužadina atmintyje visa ką mes patyrėme per šimtmečius ir ko dar taip neseniai siekėme. Tokiais tautos ženklais tapo Maironio Lietuva brangi Kur bėga Šešupė.

Kultūra menas poezija tai tam tikros programos suprasti pasaulį būti jame ir tautoje. Sunku pasakyti kas tai yra bet šimtus ir tūkstančius metų jos išlieka kaip kokie šaltiniai iš kurių trykšta kalba kyla judėjimai politika. Tai dar vienas kūrybinis fenomenas. Juk sakykim Maironio poezija nėra politiška tokia ji tampa tam tikrose situacijose kai buriasi kyla žmonės sujuda gyvenimas. Kai nelieka didvyrių ir kai nėra politikų tada su savo misija pasirodo poetas kuriam poezija suteikia teisę į tiesą.

Pagal M. Martinaitį

(15 tašky)

Taškai		
--------	--	--

2. Paaiškinkite, kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skrybės ženklais. Lentelėje ATSAKYMAI įrašykite vienintelį teisingą variantą žyminčią raidę A, B ar C.

1. Aš,¹ kaip dabar suprantu,¹ buvau gana uždaras vaikas.

- A Išskiriamas priedėlis.
- B Išskiriamas įterpinys.
- C Išskiriamas šalutinis sakiny.

2. Jis nebuvo tvirtai įsitikinęs,² ar balsas aidi giliai atmintyje, ar viskas vyksta čia ir dabar.

- A Atskiriamas šalutinis sakiny.
- B Atskiriami sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenys.
- C Atskiriamos viena rūšies sakinio dalys, sujungtos pasikartojančiu jungtuku.

3. Ant upės skardžio, ten,³ kur anksčiau kerojo galiūnas ažuolas,³ dabar stovi monumentas.

- A Išskiriama tikslinamoji aplinkybė.
- B Išskiriama išplėstinė vietos aplinkybė.
- C Išskiriamas šalutinis sakiny, įsiterpęs į pagrindinį.

4. Lankauskas,⁴ kaip kompanijos žmogus,⁴ buvo maloniausias.

- A Išskiriamas įterpinys.
- B Išskiriamas priedėlis.
- C Išskiriamas šalutinis sakiny.

ATSAKYMAI

1	2	3	4

(4 taškai)

Taškai		
--------	--	--

3. Įrašykite praleistas raides, skliausteliuose pateiktus žodžius parašykite kartu arba atskirai.

Nėra jokių aiškių prieža___čių džiaugtis, bet džiaugsmas glosto širdį, r___tasi pagaugais per visą kūną. Gal (iš, tiesų)_____, kaip pats an___dien šnekėjo, taisosi orai. Sunkus metalinis dangaus apvalkalas atplyšo nuo žemės šiaurės vakaruose, iš atsivėr___sios pal___ak___ratį ertmės liejasi šalta šviesa. Plati dv___jų juostų autostrada, besidriek___nti per kalvas, ir slėnis jau b___la. (Net, gi)_____nykūs, be jokios g___vybės laukai, kur žemum___se telkšo ežerai vandens, šviesėja.

Toli pasiliko (ne, tikrai)_____Vilnius su slėn___je prigl___dusiu senam___ščiu, bet ir Kaunas. Čia pats Lietuvos vid___rys, ___emaitijos pradžia, bet dar toli padangę siek___nčios kalvos. Per tuščius laukus eina metalinių stulpų linijos, bet kartais pasimato ir koks u___silikęs vienkiemis, nedidelis miškelis, medis, ženklinantis ka___kada žmonių gyventas vietas. Į laukus t___pia paukščiai, kartais jie pakyla, tarsi nenorom plasnoja pavėju___.

Čia rašo vertintojai
I II

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Dar (ne, taip)_____ seniai Vytautas, kaip ir (ne, vienas)_____ jo pažįstamas, džiaugdavosi, kad Lietuva darėsi panaši į _____uropą. Bet dabar akys ieško praeities pė_____sakų, kurie primint_____ prabėg_____sius metus. Štai tu (taip, pat)_____ važiavai pernai ir užpernai įsid_____mėdamas pakelės vaizdus, primenančius, apie ką tuomet pagalvoj_____i, kokios viltys švietė prieš akis. Ta pati pilkšva, po žiemos neatsigavusi žemė, tas pats apniuk_____s dangus, ta pati niekaip nepasiek_____ma miškų juosta. Gilus, medžiais ir kr_____mokšniais apaug_____s Dubysos slėnis. Lietuva, tavo tėvynė, kuri tav_____, kaip ir (ne, vieną) _____ tavo tautietį, skaudžiai, ašaringai išmokė mylėti. O kas joje vaikščios ir važinės, kai tav_____s nebebus? Kokiomis akimis žvel_____s į miškų juostos u_____trauktą ak_____ratį, apie ką m_____stys?

Tokios ir panašios mintys drumsč_____si Vytauto galvoje, čia šviesios, čia graudokos. Išsigiedrij_____sio dangaus plotas virš tol_____moje dunksančių miškų didėja, balta šviesos viln_____s atplaukia nuo l_____gumos krašto, ka_____kas, (gal, būt)_____ kokio metalinio stogo bokštas, sužvilga it nusvidintas plienas. Tarsi spalv_____tos gėlės praž_____sta prieš vėją švilpiant_____s automobiliai. Ir jam dingteli, jog toji iš ne_____prastos šiaurės vakarų pusės atplūstanti šviesa, į kurią jis lek_____, ir sukėlė džiaugsmą. Jei šviesa, kel_____nti šviesius ir gražius poj_____čius ir saulėtus vaizdinius, (iš, tikrųjų) _____ kartais atsiver_____ žmogaus akims, tai kodėl jos pačiam (ne, ieškoti) _____, nusigr_____žiant nuo tamsos, skausmo ir liūdesio? Juk galima žmogui taip ir gyventi, kad visas gyvenimas būtų k_____pinas šviesos blyksnių, jei ne didelių, tai bent mažų, pagal gal_____mybes, džiaugsmų.

Pagal R. Kašauską

(20 taškų)

Taškai		
--------	--	--

[VERSKITE LAPĄ]

4. Nurodykite žodžius bei konstrukcijas, tinkamas vartoti pateiktuose sakiniuose. Taisyklingus variantus žymėkite ženklų ✓ skiltyje TAIP, netaisyklingus – skiltyje NE.

1. Nusipirkau _____ gražų žiedą.

be galo
bėgaliniai
neapsakomai
labai ir labai

TAIP	NE

2. _____ (,) būtų geriau, kad šios kalbos miestelyje nepasklistų.

Išties
Iš tiesų
Apskritai
Aplamai
Jei sakyti tiesą
Bendrai
Tiesą sakant
Matyt

TAIP	NE

3. _____ (,) čia reikia taikyti kitą formulę.

Vadinasi
Reiškia
Ko gero
Išeina, kad
Taigi

TAIP	NE

4. _____ sezonus sportininkas žaidė įvairiuose užsienio klubuose.

Penkis
Penkerius
Kelis
Kelerius

TAIP	NE

5. Jei _____ rėmėjų, sukurčiau įdomų dokumentinį filmą.

rasti
rastųsi
atsirastų
rasčiau
radus
būtų

TAIP	NE

(10 taškų)

Taškai		
--------	--	--

Kalbos užduočių taškų suma (49)		
---------------------------------	--	--